

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΓΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ 3ης ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΤΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

26-28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1982

STUDIES IN GREEK LINGUISTICS

**PROCEEDINGS OF THE 3rd ANNUAL MEETING OF THE
DEPARTMENT OF LINGUISTICS, FACULTY OF
PHILOSOPHY, ARISTOTELIAN UNIVERSITY OF
THESSALONIKI**

26-28 APRIL 1982

**Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Έκδοση: Υπηρεσία Δημοσιεύματων**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1985

Brian Joseph
Πανεπιστήμιο τῆς Πολιτείας τοῦ Ὀχάιο (Ohio State University)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ [ts₄/[dz] ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΑ*

Summary

The phonemic status of the sounds *ts* and *dz* is one of the more disputed areas of Modern Greek phonology (see Householder 1964, for example), especially whether they each represent unit phonemes or instead are to be analyzed as clusters. Without one taking stand on this issue, though, it is possible to see that these sounds, whatever their phonemic status, occupy a special place in the phonological system of Modern Greek. In particular, it can be argued that *ts/dz* must be recognized as having «allolinguistic» status within Greek, belonging to the domain of language use that Wescott (1975:497) has referred to as «allolanguage» ('language that is alienated from conventionally structured speech', so-called 'micro-language').

The main argument for the special systemic status of these sounds comes from the nature of their lexical distribution. That is, the type of words they tend to occur in are ones which are 'allolinguistic' in Wescott's sense of the term. For example, *ts/dz* are especially common

* Αύτό τό άρθρο είναι ένα μέρος από μία μεγαλύτερη μελέτη που έτοιμάζω
αρα. Τό άνακοινώσα στά άγγλικά στό Τρίτο Βαλκανικό και Νοτιο—σλαβικό
μέδριο στό Πανεπιστήμιο τῆς Ινδιάνας (Indiana University), τόν Απρίλη 1982.
Πρέπει νά εύχαριστήσω θερμά τούς φίλους μου Τάσο Χριστίδη και Λουκά Τσιτσιπή
μά τά σχολιά τους και τίς παρατηρήσεις τους. Τελικά πρέπει νά ζητήσω συγγνώμη
μά τά έλληνικά μου.

in diminutives (e.g. the suffixes —ούτσικος, —ίτσα, —ίτσι, even if some of these might be Slavic borrowings), in hypocoristics (e.g. Μήτσος for Δημήτριος), in onomatopoetic and other generally iconic or sound-symbolic words (e.g. τσάκ 'sound of a branch breaking' or τσιμπώ 'pinch'), and in highly connotative, «affective», words which summon forth strong impressions (e.g. the combining form κουτσο— denoting a deficiency of some sort, as in κουτσουρό 'blockhead').

Furthermore, this special status of *ts/dz* is reinforced by pairs of words which have roughly the same meaning but which belong to different stylistic levels, e.g. τζάμπα «for nothing, free ~ δωρεάν» 'gratis'. Predictably, the «lower» level word (e.g. τζάμπα) in such pairs shows *ts/dz*, while the «higher» level one does not.

Finally, mention is made of the diachronic status of these sounds. While a number of the words *ts/dz* in Greek are loan words, many others resulted from sporadic and irregular developments within Greek itself, so that there is an interesting correlation between the development of these sounds in a word and the word itself taking on allolinguistic status synchronically.

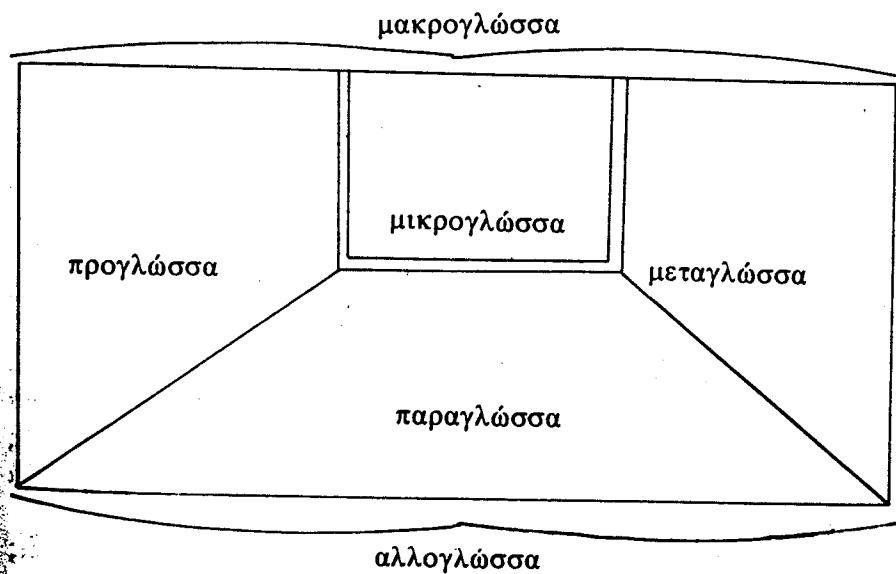
Τό θέμα μου είναι ή συγχρονική θέση τῶν φθόγγων [ts] καὶ [dʒ] στά νέα ἑλληνικά. Αύτοί οἱ φθόγγοι είναι ἐν μέρει μή—ἑλληνικοὶ παραγωγῆς, ἀλλά σὲ μερικές ἄλλες περιπτώσεις ἀναπτύσσονται γνήσιες ἑλληνικές λέξεις. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δμως, μποροῦμε ν̄ ἔξετάσομε τὸν ρόλο πού παίζουν αὐτοί οἱ φθόγγοι στὸ φωνολογικὸ σύστημα τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας.

‘Η συζήτηση γύρω ἀπό τοὺς φθόγγους αὐτούς μέχρι τώρα κυρίως ἐπικεντρωθεῖ στο ζήτημα τῆς φωνηματικῆς ὑπόστασής (their phonemic status)¹, δηλαδὴ ἂν τὸ [ts] ἀποτελεῖ ἐν τῷ φώνημα ἡ είναι σύμπλεγμα τοῦ ταῦ καὶ τοῦ σίγμα, (βλ. Householder 1964). Αύτό τὸ ζήτημα δέν θά μᾶς ἀπασχολήσει· ἐδοκιμάσχοληθοῦμε μὲ τοὺς φθόγγους αὐτούς ἀπό ἄλλη σκοπιά. Χωρὶς ἀποφασίσουμε ἂν τὸ [ts] είναι σύμπλεγμα ἡ δχι, μποροῦμε νά τοῦ

1. “Οπου δέν είμαι σίγουρος γιά τήν ἑλληνική γλωσσολογική δρολογία τόν ἀγγλικόν δρο στίς παρενθέσεις.

δτι τό [ts] και τό [dz] έχουν μιά είδική θέση στό φωνολογικό σύστημα, είναι «άλλογλωσσικά» (allolinguistic), αν μπορούμε νά έξελληνίσουμε τήν όρολογία τοῦ Wescott 1975.

Ο Wescott, άκολουθώντας τόν Trager 1955, λέει ότι τό συνολικό σύστημα τῆς γλώσσας μπορούμε νά τό δνομάσουμε «μακρογλώσσα» (macrolanguage). Στό σύστημα αύτό μπορούμε νά διακρίνουμε τά έξης ύποσυστήματα: τή μικρογλώσσα (microlanguage), τήν «προγλώσσα» (prelanguage), τή «μεταγλώσσα» (metalanguage), και τήν «παραγλώσσα» (paralanguage). Οι τρεῖς τελευταῖς άποτελοῦν μαζί τήν «άλλογλώσσα». Τό σχῆμα πού προτείνει ό Wescott είναι τό έξης:

Ο Wescott δρίζει τήν άλλογλώσσα ώς έξης: «language that is alienated from conventionally structured speech» (ή γλώσσα πού είναι έξω άπό τήν συνηθισμένη δομή τῆς γλώσσας). Υπάρχουν πολλές διαφορές μεταξύ τῆς άλλογλώσσας και τῆς μικρογλώσσας, λέει ο Wescott — παραδείγματος χάριν (Α') ή μικρογλώσσα είναι συμβολική (symbolic) ένω ή άλλογλώσσα είναι εικονική (iconic), (Β') ή μικρογλώσσα έχει σημασία πού είναι άμεση ένω οι λέξεις στήν άλλογλώσσα έχουν συνδηλώσεις (connotations), (Γ') ή άλλογλώσσα

μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ γιά «παιγνιώδεις» σκοπούς (*playful purposes*), ή μικρογλώσσα, δημοσ, χρησιμοποιεῖται κυρίως γιά επιστημονικούς, έμπορικούς, τεχνικούς καί παρόμοιους σκοπούς, (Δ') ή ἀλογλώσσα είναι ὑποκειμενική (*subjective*) ἐνῶ ή μικρογλώσσα γλώσσα είναι ἀντικειμενική (*objective*).

Ἐπομένως, δσον ἀφορᾶ τό λεξικό, ή ἀλογλώσσα περιλαμβάνει τίς λέξεις πού είναι ἔκφραστικές, δνοματοποιητικές, φωνοσυμβολικές (*sound-symbolic*), φωναισθηματικές (*phonesthematic*) καί τις παρόμοιες. Ἐπίσης, οι λέξεις γιά τούς ήχους τῆς φύσης καί ἄλλες πού παράγονται ἀπό ἐκεῖνες, καθώς καί οι συνηθισμένες λέξεις τῆς παιδικῆς γλώσσας, είναι ὅλες ἀλογλωσσικές.

Τώρα πού ξέρουμε τί σημαίνει ὁ δρος «ἀλογλώσσα», μποροῦμε νά διερέυνησουμε τήν ὑπόθεση δτι τό [ts] καί τό [dz] στά νέα ἐλληνικά είναι ἀλογλωσσικά, τουλάχιστον ἐν μέρει.

Προκειμένου νά ὑποστηρίξουμε τήν ὑπόθεση, αὐτή ἀς ἔξετάσουμε σέ τί είδους λέξεις ἐμφανίζεται τό [ts] καί τό [dz]. Ἡ πλειονότητα τῶν λέξεων πού ἐμφανίζουν αὐτούς τούς φθόγγους ἀνήκει στις κατηγορίες πού δ Wescott θά δνόμαζε ἀλογλωσσικές, — δπως θά δοῦμε σέ λίγο. Αὐτή ή κατανομή (*distribution*) είναι σημαντική ἐπειδή φαίνεται δτι κανένας ἄλλος φθόγγος στά νέα ἐλληνικά δέν ἔχει τήν ἴδια λεξικολογική κατανομή.

Οι κατηγορίες είναι οι ἔξης — σέ κάθε περίπτωση, δίνω μόνο μία ποικιλία τῶν σχετικῶν λέξεων, καί ἐπίσης ἐδῶ, δέν ἐνδιαφέρομαι γιά τήν προέλευση τῶν λέξεων, αὐτῶν· θέλω μόνο να δείξω πῶς λειτουργοῦν οι φθόγγοι αύτοί ἀπό συγχρονική ἀποψη — ὕστερα θά ἔξετάσουμε λίγο τήν διαχρονική διάσταση.

(A') ὑποκοριστικά: τό [ts] βρίσκεται στίς πολύ κοινές καταλήξεις -ίτσα (*φουσκ-ίτσα, γρ-ίτσα κ.λ.*) καί -ίτσι (*κορ-ίτσι*) γιά δνόματα -ούτσικος (*καλ-ούτσικος, γλυκ-ούτσικος κ.λ.*) γιά ἐπίθετα, καί τουλάχιστον σέ δυό ἀνεξάρτητα ὑποκοριστικά, κατσί «γατάκι»² καί *Μήτσος* (*ἀπό Δημήτριος*).

(B') παιδική γλώσσα: το [ts] βρίσκεται στίς λέξεις τσάτσα, «θεία»

2. Ἡ λέξη κατσί είναι διαλεκτική, ἀλλά δίνεται ἐδῶ ἐπειδή εμφανίζει τή σχετική ιδιότητα· γενικά, δημοσ, οι παρατηρήσεις μου ἀφοροῦν τή κοινή δημοτική γλώσσα.

καὶ τοιτοί «κρέας» καὶ τό [dz] βρίσκεται στή λέξη τζίσια «ούρηση» (μέ παραλλαγή (variant) τσίσια).

(Γ') δυνοματοποιητικές λέξεις: τό [ts] βρίσκεται στό τσάκ, ό θόρυβος πού γίνεται όταν σπάζει κάτι ξύλινο, και στο ρῆμα τσακίζω, πού παράγεται άπό τό τσάκ· στο μπάτς, ό θόρυβος πού κάνει ένας μπάτσος³, όνομα πού παράγεται άπό τό μπάτς· στό γράτς (μέ παραλλαγές κράτς καὶ χράτς), ό θόρυβος πού κάνει κανείς όταν γρατσουνάει (ρῆμα πού παράγεται άπό τό γράτς)· καὶ στό μάτς-μούτς, ό θόρυβος ένός φιλιοῦ. Τό [dz] βρίσκεται στό τζί-τζί, ό θόρυβος πού κάνει ένας τζίτζικας, και στο τζά, που χρησιμοποιεῖται στό παιγνίδι μέ τά παιδιά όπου κανείς κρύβεται καὶ ξαναεμφανίζεται (στά ἀγγλικά: «peek-a-boo»).

(Δ') Φωνοσυμβολικές λέξεις: συνήθως, οἱ λέξεις δέν ἐμφανίζουν καμμία σχέση μεταξύ τῆς σημασίας τους καὶ τῆς μορφῆς τους (form). Σέ φωνοσυμβολικές λέξεις, δημος, μιά τέτοια σχέση μπορεῖ νά τήν αἰσθανθεῖ κανείς καὶ μπορεῖ νά άναγνωρίσει τό φθόγγο πού δίνει στή λέξη αὐτό τό αἰσθημα. "Ενα παράδειγμα άπό τά ἀγγλικά είναι ή δημάδα τῶν λέξεων μέ [gl-] στήν ἀρχή (πχ. glow, gleam, glimmer, glisten, κ.λ.π.) πού σημαίνουν δλες κάτι σχετικό μέ τό φῶς καὶ τή λάμψη — σ' αὐτές τίς λέξεις, τό [gl] είναι φωνοσυμβολικό η φωναισθηματικό. Στά νέα ἑλληνικά, μποροῦμε νά διακρίνουμε δυό (τουλάχιστον) δημάδες λέξεων οἱ δποίες ἔχουν ένα ἀρχικό [ts] πού φαίνεται φωνοσυμβολικό.

'Η πρώτη δημάδα είναι λέξεις μέ ἀρχική σειρά τσι- πού σημαίνουν κάτι σχετικό μέ την σημασία «τεντωμένος» ή «λεπτός», παραδείγματος χάριν, τσιτώνω, τσίχλα [στήν σημασία «λεπτός»], καὶ οἱ φράσεις τσίτα-τσίτα καὶ τσίτα-τσίμα.

'Η δεύτερη τέτοια δημάδα είναι λέξεις μέ τήν ἀρχική σειρά τσου-, τσα- ή τσι- πού σημαίνουν κάτι σαν «τσιμπῶ» ή «δηκτικός», παραδείγματος χάριν τσουζώ (καὶ τά παράγωγα τσουχτρα, τσουχτερός καὶ, ίσως άπό συγχρονική μποψη, τσουκνίδα), ἐπίσης τσατίζω, τσινῶ, τσιγκλῶ, τσιμπῶ, καὶ ἄλλες.

(Ε') Ἐκφραστικές λέξεις: αὐτές είναι οἱ λέξεις πού χρωματίζουν

3. "Ισως αὐτό τό μπάτς δέν είναι γνήσια λέξη, δλλά δίνεται άπό τόν 'Ανδριώτη 1967 (δ.λ.) ως πιθανή πηγή τῆς λέξης μπάτσος.

τή γλώσσα· δέν έμφανίζουν δλες τους τό [ts] ή [dz], άλλα πολλές τό
έχουν, παραδείγματος χάριν *τσιγγούνης*, *τζάμπα*, *τσαμπουνάω*, *τσαλα-
βουτῶ*, *τσαπατσούλης*, *τσιμουδιά* καιί άλλες.

Μιά ύποδιαιρεση (subclass) τέτοιων έκφραστικῶν λέξεων άναφέ-
ρεται σέ φυσικά έλαττώματα όποιουδήποτε είδους, παραδείγματος
χάριν *τσευδός*, (καί *τσευδίζω*), *τσάτρα-πάτρα* (Ιδιαίτερα όταν χρησιμο-
ποιεῖται γιά τή γλώσσα), *κουτσός*, τό πρόθεμα *κατσο-* (γιά
«ζαρωμένος»), καί άλλες. Ἡ λέξη *τσευδός* είναι ειδικά ένδιαφέρουσα
έπειδή τό τσεύδισμα είναι κάτι πού άπό τή φύση του πρέπει νά είναι
άλλογλωσσικό, ξέω άπό τή συνηθισμένη δομή τής γλώσσας—συνε-
πώς, τό δτι άρχιζει μέ [ts] είναι σημαντικό γιά τήν ύπόθεση πού
έξετάζουμε έδω.

“Ολες αύτές οί λέξεις δείχνουν ένα [ts] ή ένα [dz] καιί άνήκουν σέ
κατηγορίες πού είναι άλλογλωσσικές — έπίσης, ή πλειονότητα τῶν
λέξεων με [ts] ή μέ [dz] βρίσκονται σέ λέξεις πού οι ίδιες είναι
άλλογλωσσικές. Κανένας άλλος φθόγγος στά νέα έλληνικά δέν
παρουσιάζει τέτοια κατανομή· γι’ αύτό τό λόγο, ἀν καί τό [ts] καί τό
[dz] βρίσκονται σέ λέξεις πού δέν είναι άλλογλωσσικές, παραδείγμα-
τος χάριν *τζίγκα*, *τζελατίνα*, *τζάμι*, *τσίνουρο*, *τσάϊ*, *παπούτσι*, μπορούμε
νά ποῦμε δτι αύτοί οί φθόγγοι είναι κύριως άλλογλωσσικοί στό¹
μακρογλωσσικό σύστημα τής νεοελληνικῆς γλώσσας.

Πρίν έξετάσουμε άλλα στοιχεῖα πού ύποστηρίζουν αύτή τήν
ύπόθεση, άς σημειώσω δτι παρόμοια φαινόμενα μέ διαφορετικούς
φθόγγους, έμφανίζονται καί σ’ άλλες γλώσσες — δηλαδή σέ μερικές
γλώσσες, ύπάρχουν φθόγγοι πού ή κύρια λειτουργία τους είναι
άλλογλωσσική. Παραδείγματος χάριν, δ φθόγγος (ʃ) στά σανσκριτι-
κά βρίσκεται σχεδόν άποκλειστικά στίς δνοματοποιητικές λέξεις
έκτός άπό δύο ή τρία δάνεια (βλ. Dressler 1969) καί στίς Ιροκέζικες
(Iroquoian) γλώσσες τής βροειας Αμερικῆς, οί χειλικοί φθόγγοι [p]
καί [b] περιορίζονται σέ δνοματοποιητικές καί έκφραστικές λέξεις
(βλ. Mithun 1982). “Ετσι τό φαινόμενο πού παρατηρήσαμε στά νέα
έλληνικά δέν πρέπει νά μᾶς ξαφνιάζει.

Υπάρχει καί ένας άλλος παράγοντας πού ένισχύει τήν ύπόθεση
πού διατυπώνουμε για το ρόλο αύτῶν τῶν φθόγγων — σέ πολλές
περιπτώσεις, γιά μιά λέξη μέ [ts] ή [dz], άλλογλωσσικό ή σχι, ύπάρχει
μιά άντιστοιχη λέξη χωρίς [ts] ή [dz] πού έχει δμως τήν ίδια σημασία.
Σέ τέτοια περίπτωση, έπειδή οί άλλογλωσσικές λέξεις άνήκουν

γενικά σέ κατώτερο έπίπεδο, άπό τήν ἄποψη τοῦ ὑφους, άπό ὅ,τι ἀνήκουν οἱ μικρογλωσσικές λέξεις, θά περιμέναμε νά βροῦμε ὅτι ἡ «κατώτερη» λέξη τοῦ ζεύγους θά ἔχει τό [ts] ή τό [dz] καί ἡ «ἀνώτερη» συνώνυμη λέξη θά είναι ἡ λέξη χωρίς τό [ts] ή [dz]⁴.

Αυτή ἡ ὑπόθεση είναι σωστή, δπως δείχνουν αὐτά τά ζεύγη: παπούνσι/ὑπόδημα, τζάμπα/δωρεάν, τσαγγός/δύσκολος, καθώς καί κάτσε/κάθισε — σέ κάθε ζεύγος, ἡ λέξη τοῦ κατώτερου ὑφους ἔχει [ts] ή [dz] ἐνῶ ἡ συνώνυμη λέξη τοῦ ἀνώτερου ὑφους δέν ἔχει τέτοιο φθόγγο.

Τέτοιες συγκρίσεις ὑποστηρίζουν τήν ἄποψή μας γιά τή φύση τῶν λέξεων με [ts] ή [dz] καί ἐνισχύουν τήν ἐντύπωση πού κάνει ἡ λεξικολογική κατανομή του [ts] καί τοῦ [dz].

Γιά νά τελειώσω, ἄς σημειώσω μερικά δεδομένα πού ἀφοροῦν τήν ιστορική ἐξέλιξη τῶν φθόγγων αὐτῶν καί τήν προέλευση τῶν λέξεων στίς δόποις ἐμφανίζονται. Μερικές ἀπό αὐτές τίς λέξεις είναι δάνεια ἀπό τίς γειτονικές γλῶσσες, παραδείγματος χάριν τζάμπα ἀπό τήν τουρκική λέξη *caba* (*dzaba*), καί η κατάληξη -ίτσα ίσως νά προέρχεται ἀπό τή σλαβική *ica* (-*itsa*)⁵. Αὐτό δέν ἀλλάζει τίποτε, δμως, γιά τήν ὑπόθεση ἐπειδή ἐνδιαφέρομαι γιά τήν συγχρονική θέση τῶν φθόγγων αὐτῶν καί ἀπό συγχρονική ἄποψη δέν ἔχει σημασία ἀπό πού προέρχεται μία λέξη.

Σέ πολλές περιπτώσεις δμως ἔνα [ts] ή [dz] προέρχεται ἀπό γνήσια ἐλληνική λέξη. Ἀλλά, τά ἀρχαῖα ἐλληνικά δέν ἔχουν [ts] καί [dz] καί οἱ ἀλλαγές πού ἔδωσαν αὐτούς τούς φθόγγους στά νέα ἐλληνικά δέν είναι ὁμαλές (regular) από φωνολογική ἄποψη.

Παραδείγματος χάριν, φαίνεται ὅτι ἔνας σποραδικός (sporadic) καί ἀνώμαλος (irregular) τσιτακισμός ἔδωσε τό νεοελληνικό ταιτώνω ἀπό τό ἀρχαῖο τιταίνω ('Ανδριώτης 1967, ὑ.λ.). Ἀλλη σποραδική καί ἀνώμαλη ἀλλαγή ἔδωσε, ίσως, τό νεοελληνικό τσυρίζω ἀπό τό ἀρχαῖο συρίζω, καί ἐπίσης, δ τύπος τσεινός προέρχεται ἀπό τόν μετακλασσικό τύπο ψευδός καί ἀνώμαλη ἀλλαγή του ψ- σέ τσ-.

4. Αὐτό πού λέγω «ἀνώτερο ὑφος» πολύ συχνά συμπίπτει μέ τήν καθαρεύουσα, ἀλλά αὐτό δέν είναι πάντα ἀπαραίτητο.

5. Βλ. Georgacas 1982 γιά δλα τά σχετικά γύρω ἀπό αὐτή τήν κατάληξη· νομίζει δτι είναι ἐλληνικῆς προέλευσης.

"Οπως κι αν έχει τό πράγμα όμως, μποροῦμε νά υποθέσουμε ότι πιθανότατα δέν είναι τυχαίο ότι άναπτύχθηκε αύτός ό φθόγγος [ts] σ' αύτές τις λέξεις — ή λέξη τοιτώνων έντασσεται στή φωνοσυμβολική διμάδα πού περιέγραψα παραπάνω και συνάμα άνέπτυξε ένα [ts], ή λέξη τσυρίζω είναι έκφραστική λέξη και κάπως όνοματοποιητική και συνάμα άνέπτυξε ένα [ts], και τελικά, ή λέξη τσευδός είναι έκφραστική και άλλογλωσσική λέξη άπο τήν ίδια της φύση και συνάμα άνέπτυξε ένα [ts]. Τό ίδιο μπορεῖ νά έπισημάνει κανείς και σέ πολλές άλλες άπο τις λέξεις μέ [ts] πού έχουν έλληνικές ρίζες.

Θά μποροῦσε κανείς νά πει πολλά άκόμα γύρω άπο αύτό τό θέμα τοῦ [ts] και τοῦ [dz] και γιά τήν άλλογλώσσα τής νέας έλληνικῆς. 'Επίσης, κάθε λέξη μέ ένα άπο αύτούς τούς φθόγγους πρέπει να έξετασθεῖ μέ προσοχή γιά νά δοῦμε πῶς έτυχε νά έχει [ts] ή [dz] και γιατί είναι έτσι. 'Εν πάσῃ περιπτώσει, όμως, ο,τι παρατηρήσαμε έδω είναι μία άρχη γιά τήν έρευνα πού άπαιτεῖται γιά νά καταλάβουμε ποιά άκριβῶς είναι ή θέση τῶν φθόγγων αύτῶν στήν άλλογλώσσα και στή μακρογλώσσα τής νέας έλληνικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδριώτης, Ν. 1967. *'Ετυμολογικό Λεξικό τής Κοινῆς Νεοελληνικῆς.* Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν ("Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 'Αριστοτέλειον Πανεπιστήμιον.
- Dressler, W. 1969. <«Altindisch/jh/>, Die Sprache 15.168—170.
- Georgacas, D. 1982. *A Graeco—Slavic Controversial Problem Reexamined: The —ITS— Suffixes in Byzantine, Medieval, and Modern Greek; Their Origin and Ethnological Implications* ('Επανεξέτασις Αμφιλεγομένου Ελληνο—Σλαβικοῦ Προβλήματος: Ή Αρχή τῶν Επιθημάτων —ΙΤΣ— καὶ Εθνολογικαὶ Συνέπειαι). Αθῆναι: Γραφεῖον Δημοσιευμάτων τής Ακαδημίας Αθηνῶν (Πραγματεῖαι τής Ακαδημίας Αθηνῶν, Τόμος 47).

- Householder, F. 1964. <Three Dreams of Modern Greek Phonology>
στό *Papers in Memory of George C. Pappageotes*, Publications
of the Linguistic Circle of New York 5, Supplement
to *Word* 20.3), 17-27.
- Mithun, M. 1982. <The Synchronic and Diachronic Behavior of Plops,
Squeaks, Croaks, Sighs, and Moans>, *International
Journal of American Linguistics* 48.49—58.
- Wescott, R. 1975, <Allolinguistics: Exploring the Peripheries of
Speech>, *The Second LACUS Forum* (Peter Reich, έκδ.).
Columbia, S.C.: The Hornbeam Press, σελ. 497—513.